

Armoede (in Nederland)

“Wat zou jij, voortkomend uit een familie van juristen en leraren, willen vertellen over armoede? Jij weet niet wat dat is.” zou u tegen mij kunnen zeggen, en tot twaalf jaar geleden had ik inderdaad geen idee. Toen werd ik door Tiny van de Donk zo ongeveer de voedselbank in gesleept. Sjef en Tiny waren op zeer kleine schaal gewoon maar begonnen. In Helmond was er al zoiets dus gingen zij voedselpakketten rond-brengen bij armlastigen die zij kenden en ik ging maar eens helpen. Ik kon die oude mensen dat toch niet alleen laten doen.

Niet zo veel later was het aantal bestemmingen flink gegroeid en moesten de mensen zelf hun pakket maar komen halen. Dat vroeg natuurlijk enige organisatie en meer medewerkers. Tiny schoof dat naar mij toe en zodoende heb ik als coördinator de eerste Eindhovense voedselbank van de grond helpen trekken.

Ik zal u verdere details besparen, maar ik leerde al doende mensen ‘aan de rand van de samenleving’ kennen! Mensen waarvan ik wel wist dat ze er waren, maar ik kende er niet één. Ik kende al wel zonderlinge mensen die in de Grote Beek (vroeger: de RPI) bivakkeerden vanuit een bezoekersgroep, dus ik schrok niet zo gauw meer, maar er was niets te schrikken! Van de tientallen cliënten van de voedselbank, een poos hadden we er meer dan 150, waren er wel een paar vreemde figuren bij, maar verder was er aan de buitenkant niets aan te zien! Dus op de vraag: ‘hoe ziet een arme Nederlander er uit?’, is het antwoord: ‘net als u en ik...’

Als je met dat volkje optrekt dat eens in de week een pakket komt halen, leer je hen kennen, ook al is het wekelijkse gesprek maar één zin, zo’n gesprek loopt door over de jaren, en vaak komen er ontboezemingen. Zo kreeg je te horen wanneer er onoplosbare problemen waren zoals het afsluiten van het electra komende maandag of zelfs een uitzetting. Vaak ging het om een schuld van maar 1500 euro of zo en ik vond dat ik dat als diaken op moest lossen voordat er catastrofes gebeurden. Ik kon meestal terecht bij het SMH (Steunpunt Materiële Hulpvragen) of onze eigen diaconie om dit tijdelijk op te lossen. Tijdelijk, ja....

Voor blijvende oplossingen zijn we op de overheid aangewezen, op de een of andere vorm van bijstand dus. Daarvoor moet je bij het UWV zijn en daar is nog wel het een en ander over te doen de laatste tijd.

Trouwens de overheid, in vele vormen, is niet zo erg begaan met onze half miljoen armoedzaaiers. Als je weinig inkomen hebt, is een kleine tegenvaller al voldoende om in de schulden te raken. Daar kom je dan niet meer uit, zeker niet als het boetes betreft. Kun je een boete niet betalen dan verdubbelt die binnen de kortste keren. Boete op armoede dus. Het UWV en andere overheidsorganen (belastingdienst, RDW, etc.) zijn daar nogal kwistig mee als je termijnen overschrijdt en dat kan zomaar gebeuren. Een voorbeeld?

Je rijdt een brommertje. Een brommer moet je verzekeren. Opeens houdt het ding er mee op en je zet hem in de schuur. De reparatie is te duur en je gaat maar weer fietsen. De verzekering loopt af, maar ach... laat maar staan. Je wist niet dat het ding tegenwoordig ook verzekerd moet zijn als je er niet op rijdt! Je krijgt een prent van 390 euro. Protesteren kan alleen als je eerst betaalt, maar dat kun je niet. Prompt komt er drie maanden later een bon overheen van 780 euro.....

Harry had twee oude auto’s waar hij met geen mogelijkheid meer van afkwam - schroot met een kenteken, maar volgens de RDW nog steeds auto’s. Schorsen kon wel, maar uitschrijven niet. Daarvoor moeten ze naar de sloop, en zie ze daar maar eens te krijgen zonder wielen en zonder werkende motor. Dat leverde voor Harry het volgende bureaucratische obstakel op. ‘Bij het UWV zeggen ze dan: ‘Je hebt twee auto’s dus je krijgt geen uitkering.’

Als je vergeet de schorsing te verlengen, krijg je tegenwoordig prompt een boete voor het niet voldoen aan de verzekering, de APK-keuring en de wegenbelasting. Dat overkwam Harrie toen hij met zijn echtscheiding bezig was...

Die Nederlandse armoede zie je niet terug in de statistieken want voor de rekenaars van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), het Sociaal en Cultureel Planbureau en Eurostat bestaat het rijk der schulden niet. De armoede daalt volgens de officiële statistieken. Maar is dat wel zo? Ik dook in de cijfers en ontdekte dat schulden daar niet meetellen. Zo zien we tienduizende mensen in armoede over het hoofd. Gezinnen met schulden zien veel van hun inkomen linea recta naar de deurwaarder gaan.

Nederlandse armen zijn steeds vaker mensen die misschien geen honger hebben, maar wel een berg ongeopende post. Mensen die lamgeslagen onder een dekentje liggen met de gordijnen dicht. Die de deur voor niemand meer open doen, uit angst voor deurwaarders. Het zijn mensen die op een camping gaan wonen, op de vlucht voor hun schuldeisers.

Maar dan zijn er óók nog mensen van wie er überhaupt geen gegevens zijn. Deurwaarders noemen hen liefkozend 'noorderzonnetjes.' Ambtenaren noemen hen 'VOW'ers' ('vertrokken onbekend waarheen'). Politici houden het op 'fraudeurs en criminelen.' En hoe groot is déze groep dan wel? We weten het niet. Volgens de Gemeentelijke Basisadministratie zijn er zo'n 500.000 Nederlanders 'VOW.' Het ministerie van Binnenlandse Zaken vermoedt dat er hiervan zo'n 100.000 nog in Nederland zijn.....

Schulden spelen een steeds grotere rol in onze economie. Alleen al de omzet van deurwaarderskantoren is in de afgelopen dertig jaar meer dan verviervoudigd.

'De meeste mensen deugen', schreef Rutger Bregman laatst uitgebreid in De Correspondent. De wetten worden echter gemaakt om de uitzonderingen, de zg. fraudeurs te grazen te nemen en dat gaat ver!

Armen moeten aan de meest krankjoreme dure regels voldoen om een uitkering te kunnen krijgen èn te houden! Het eenvoudigweg geld geven aan mensen die er om vragen is veel en veel goedkoper, zelfs als er die ene procent profiteurs bij zou zitten die je dus niet meer controleert. Uit onderzoek blijkt dat iedereen, ook de rijken, daar gelukkiger van worden. Het OBi (Onvoorwaardelijk Basis-inkomen), waar de laatste tijd weer veel over geschreven wordt, zal er niet komen, ben ik bang. 'Gij zult werken voor uw geld!'

Waarom praten we in de kerk eigenlijk over armoede? Wel, Jezus praat in zijn gelijkenissen bijna nergens anders over. Lees er de evangeliën maar op na.

[
Spr. 28:27: Wie den arme geeft, zal geen gebrek lijden.
Matth. 5:42: Geef hem, die van u vraagt.
Matth. 19:21: verkoop uw bezit en geef het de armen. Marc.10:40.
Luc. 6:30: Vraagt iemand iets van u, geef het hem.
:38: Geeft en u zal gegeven worden.
12:48: wien veel gegeven is, zal veel geëist worden.
Hand. 20:35: Het is zaliger te geven dan te ontvangen.
Jes. 58:7: dat gij . . arme zwervelingen in uw huis brengt.
Ex. 23:6: Gij zult het recht van de arme . . niet buigen.
Lev. 19:10: het afgevallene . . zult gij aan de armen laten. 23:22
Deut. 15:4: Er zal echter geen arme onder u zijn.
15:11: Want armen zullen nooit in het land ontbreken.
]

Als je nooit arm geweest bent, weet je niet hoe je hen moet helpen. Armen hebben een 'bandbreedte-beperking', wat zo veel wil zeggen dat je niet in staat bent om vooruit te denken, niet verder dan een dag! Ze kunnen voor de korte termijn uitstekend improviseren, maar vooruit kijken...?

Hier heb je als niet-arme geen voorstelling van. Onze maatschappelijk werkers hebben maar beperkt succes, zeker op de lange duur. Volgens Margreet Diks van Heumen, directeur van het opleidingsinstituut Markieza (investeren in duurzaam herstel), moeten helpers uit eigen gelederen komen. Intellectueel is dat geen enkel probleem: van de paar vrouwen die ik op korte termijn heb mogen helpen, was er één met een HBO-tekstiel opleiding (Tilburg) en één met een gymnasiumdiploma!

De laatste tijd wordt er (weer) geschreven over 'het OBi', het Onvoorwaardelijk Basisinkomen en negatieve belasting, kortom (alle) mensen geld geven. Ze mogen zelf weten wat ze daarmee doen. Wat blijkt (en daar is veel onderzoek naar gedaan) een aantal van hen gaat (weer) studeren, anderen gaan afkicken, een derde begint een bedrijfje, hoe dan ook, de kleine criminaliteit zal afnemen. Iedereen, ook de rijken, worden gelukkiger. Het is bovendien veel goedkoper dan al dat controleren en chicaneren. De voormalig armen zien weer perspectief en zullen opstaan, en dat is een goede christelijke traditie.

Uitgesproken in de Ontmoetingskerk op 29 april 2018.

Nawoord

Rutger Bregman: Het gegarandeerde basisinkomen. Of zoals economen het noemen: de *negatieve inkomstenbelasting*. Of zoals ik het zelf een tijdje geleden noemde: de **basiszekerheid**. Verdien je niet genoeg om boven de armoedegrens uit te komen? Dan maak je geen geld over aan de Belastingdienst, maar maakt de Belastingdienst geld over aan jou. Iedereen die onder de armoedegrens zakt, of je nu een baan hebt of niet, wordt daar onvoorwaardelijk - zonder sollicitatieplicht of tegenprestatie - bovenuit getild.